

[O.] Andrzej Napiórkowski OSPPE, *Podwójna tajemnica Kościoła*, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2022, 288 stron (ISBN 978-83-8127-900-0)

W kontekście życia współczesnego świata i Kościoła, a także, co ważne, w perspektywie najnowszego programu duszpasterskiego Kościoła w Polsce pod hasłem: „Wierzę w Kościół Chrystusowy”, o. Andrzej Napiórkowski w swojej najnowszej monografii podejmuje temat podwójnego, teandrycznego misterium Ecclesiae. Autor proponuje refleksję teologiczną, która wpisuje się w promowaną przez niego i wciąż rozwijającą się eklezjologię integralną, ukierunkowaną na syntetyzujący wykład o Kościele jako rzeczywistości dynamicznej, której źródłem oraz zasadą jest samoudzielanie się Trójjedynego Boga i przyjmowanie Go przez człowieka. W tym sensie to relacja Bóg-człowiek staje się kluczem do próby zrozumienia zakrytej, ale nieustannie odsłaniającej/objawiającej się tajemnicy Kościoła i to tajemnicy podwójnej, bo dotyczącej i Boga, i człowieka.

Monografia składa się z wprowadzenia oraz trzech rozdziałów. W obszernym wprowadzeniu Autor w sposób jasny i językiem bardzo przystępnym prezentuje teologiczne tło swojej refleksji nad misterium Ecclesiae, a więc przede wszystkim rozumienie dwóch kluczowych pojęć: Kościoła i tajemnicy – tematu publikacji. Tajemnica w odniesieniu do Kościoła oznacza rzeczywistość: z jednej strony „Boską, transcendentną i zbawczą, a z drugiej ludzką, immanentną i potrzebującą nieustannego nawrócenia” (s. 21). Takie pojmowanie tajemnicy bliskie jest definicji sakramentów. Sakrament to z kolei jeden ze sposobów określania Kościoła: znaku i narzędzia wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego (Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium* 1). Sakramentalność Kościoła będzie zresztą powracać wielokrotnie w refleksji Autora jako jeden ze sposobów prezentowania jego misteryjności. Kolejne etapy wprowadzenia przeprowadzają czytelnika przez meandry semantyczne słowa tajemnica i jego ujęcia w Starym i Nowym Testamencie, w teologii na przestrzeni wieków, a zwłaszcza po Soborze Watykańskim II, ale także w filozofii ze szczególnym uwzględnieniem antropologii. Ostatecznie i tajemnica, i Kościół to dla Autora terminy polisemiczne (*polisemous*, s. 49), które do opisu wymagają wielości różnorodnych, choć niewykluczających się, kategorii pojęć i obrazów.

Pierwszy rozdział jest refleksją Autora nad tajemnicą wspólnoty Trójcy Świętej. Stanowi on odpowiedź na tendencje w eklezjologii, które redukcją Kościół jedynie do rzeczywistości społecznej, nadmiernie akcentując czynnik ludzki, co prowadzi do odejścia od zbawczego charakteru wspólnoty na obraz Trójcy. Rozdział jest swego rodzaju postulatem odejścia od opisywania rzeczywistości Kościoła jakby w oderwaniu od innych misterii wiary: Trójcy Świętej, Wcielenia, Odkupienia czy działania Ducha Świętego w świecie. To ostatnie pneumatologiczne zagadnienie znajduje w monografii także wymiar konkretny-

go wyzwania stojącego przed Kościołem: „Dlatego pilnym zadaniem teologów i duszpasterzy – pisze o. Andrzej Napiórkowski – jest przywrócenie dynamiki nieustannie udzielającego się Ducha Świętego, który od tamtego wydarzenia w Wieczerniku Jerozolimskim obdarowuje obficie tak serca pojedynczych wierzących, jak i wspólnoty Kościołów lokalnych” (s. 153). Wśród darów udzielającego się Ducha Świętego za św. Pawłem (Ga 5, 22–23) Autor wymienia m.in. uprzejmość i łagodność. Patrząc na chrześcijan cechujących się tymi cnotami, możemy zauważać dynamikę działania Ducha w codzienności współczesnego życia wierzących.

Drugi rozdział już w tytule („Zagadka człowieka”) z jednej strony zaznacza polisemiczność samego terminu tajemnica oraz rozległość jego pola semantycznego, z drugiej zwraca uwagę na człowieka jako podmiot teandrycznej wspólnoty Kościoła. Temat rozdziału jest zatem ściśle antropologiczny, ale ujęty w perspektywie eklezjologii integralnej, czyli przekraczającej ramy jednego traktatu dogmatycznego. O. Andrzej Napiórkowski przeprowadza czytelnika przez kolejne wątki historii Boga i człowieka, która zostaje przedstawiona jako jedna bosko-ludzka tajemnica spotkania i komunii, znajdująca swój punkt kulminacyjny we Wcieleniu Syna Bożego, prawdziwego Boga i prawdziwego człowieka. Autor podejmuje klasyczne tematy teologiczne: stworzenia i powołania człowieka, grzechu i jego społecznej struktury. Zwraca także uwagę na zagadnienia współczesnej katolickiej antropologii i stojących przed nią wyzwań, a wśród nich: świata popandemicznego, osób homoseksualnych i transseksualnych, migrantów czy agresji Rosji na Ukrainę. Warto podkreślić, że wywód o. Andrzeja Napiórkowskiego w drugim rozdziale jest próbą dopełnienia rozdziału poprzedniego. W tym sensie „zagadka” człowieka jest wpisana w jego egzystencję, której sens można określić jako „stawanie się żywą ikoną Trójjedynego Boga” (s. 183), nieustannie udzielającego się człowiekowi.

Trzeci rozdział, najbardziej złożony, poświęcony jest podwójnemu, bosko-ludzkiemu misterium personalnemu Kościoła, wspólnoty, w której należy odnaleźć (odzyskać – mówi Autor, s. 205) równowagę między tym, co instytucjonalne, a tym, co duchowe, by misteryjność Kościoła nie popadła w przesadną spirytualizację i nadmierną instytucjonalizację. Do tego niezbędne jest ciągłe oczyszczanie – nawrócenie. W ten sposób można widzieć Kościół – podkreśla o. Andrzej Napiórkowski – „jako żywy organizm, dynamiczną przestrzeń zbawienia, rozciągającą się między Trójcą Świętą a grzesznikiem. Kościół to tajemnica zbawiającej wspólnoty, w łonie której w sposób sakramentalny dochodzi do miłostnego samoudzielania się Trójjedynego Boga grzesznemu człowiekowi, aby mógł on przechodzić ze śmierci do życia i równocześnie świadczyć o Miłości większej niż wszelki bezsens” (s. 225). Cytat ten można przyjąć za propozycję definicji misteryjności Kościoła i jednocześnie syntezę rozważań Autora, który w ostatniej części monografii zwraca uwagę właśnie na sakramentalny (czytaj także: misteryjny, ale również liturgiczny) sposób spotkania człowieka z Bogiem.

Nie sposób przedstawić tu wszystkich wątków poruszanych przez Autora w tej liczącej niemal trzysta stron monografii. Do tych, które należałoby jeszcze wymienić, należy niewątpliwie temat synodalności, tak bliski katolikom przeżywającym kolejne etapy Synodu Biskupów, poświęconego temu konstytutywnemu wymiarowi Kościoła (s. 253–260).

Podsumowując lekturę publikacji o. Andrzeja Napiórkowskiego, warto zwrócić uwagę na jej dwa aspekty. Po pierwsze, Autor bardzo obficie cytuje mistrzów teologicznych, takich jak: Wojtyła/Jan Paweł II, Ratzinger/Benedykt XVI, Rahner czy Balthasar, ale odwołuje się także do poetów i prozaików: Silesiusa, Konwickiego, Terakowskiej, Kinga czy Prokofieffa – autora studium poświęconego Faustowi Goethego. Przywołuje również twórców sztuk pięknych, opisując scenę zwiastowania pędzla Fra Angelica czy z fresku Pinturicchia. To bogactwo odwołań dobrze oddaje myśl Autora: „Świat jako taki musi być widziany w teologicznej perspektywie. Jest on wielką księgą, przez którą Bóg przemawia. Takie świeckie realności, jak człowieczeństwo, przygodność, czasowość posiadają zdolność mówienia o boskości, trwałości, wieczności” (s. 276).

Po drugie, chociaż Autor nie traktuje niniejszej publikacji jako podręcznika akademickiego do eklezjologii, to omawiana monografia może być doskonałym przewodnikiem osobistej i wspólnotowej refleksji w roku duszpasterskim pod hasłem „Wierzę w Kościół Chrystusowy”, refleksji, której osią centralną będzie tajemnica Kościoła, i to tajemnica podwójna.

Adam Sejbuk *CM*